

NĚMČINA JAKO (POVINNÝ?) CIZÍ JAZYK NA KŘÍŽOVATCE KURIKULÁRNÍCH ZMĚN: PERSPEKTIVA UČITELŮ, OBOROVÝCH DIDAKTIKŮ A STUDENTŮ UČITELSTVÍ

GERMAN AS A (COMPULSORY) FOREIGN LANGUAGE AT A CROSSROADS OF CURRICULAR CHANGES: PERSPECTIVES OF TEACHERS, TEACHER EDUCATORS, AND PRE-SERVICE TEACHERS

Miroslav Janík¹, Jana Veličková²

1 Institut výzkumu školního vzdělávání, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

2 Katedra dalších cizích jazyků, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Príspevek se zaměřuje na profesní přesvědčení učitelů němčiny, didaktiků a studentů učitelství NJ vůči aktuálně nestabilní pozici české vzdělávací politiky k zařazení výuky druhých cizích jazyků mezi povinné či nepovinné předměty na ZŠ při aktuálních revizích RVP ZV. V centru pozornosti stojí přesvědčení (*teacher beliefs*) zmíněných aktérů v širším pojetí, tj. jak vnímají současné kurikulární změny, jak navazují na jejich profesní filosofie, jak proměňují jejich pojetí výuky a jak vnímají veřejné diskuse spojené reformou RVP s nejistou pozicí DCJ. Data byla sbírána pomocí audionahrávek rozhovorů s uvedenými aktéry (n = 15) a analyzována kvalitativní obsahovou analýzou. Výsledky mají naznačit, jak nepředvídatelná vzdělávací politika ovlivňuje jednotlivé aktéry nejen ve smyslu přesvědčení vzhledem k relevanci vzdělávacích obsahu, ale také přesvědčení vůči vlivu vzdělávací politiky na změnu ve vzdělávání.

Klíčová slova: *přesvědčení učitele, němčina jako druhý cizí jazyk, revize RVP ZV, vzdělávací politika*

Abstract

The paper explores the professional beliefs of German teachers, subject didacticians, and pre-service teachers regarding the unstable Czech educational policy on the status of second foreign languages within FEP EE revisions. It centers on teacher beliefs in a broader sense: how they perceive curricular changes, how

these align with their professional philosophies, and how they view public discussions on the reform. Data from 15 audio-recorded interviews were analyzed using qualitative content analysis. The results indicate how unpredictable policy affects actors not only in terms of their beliefs about content relevance but also regarding the impact of educational policy on systemic change. The study highlights the tension between professional identity and inconsistent mandates during the implementation phase.

Keywords: *Teacher beliefs, German as a second foreign language, Revision of the Framework Education Programme for Elementary Education, Educational policy*

1 ÚVOD

V posledních letech jsou v českém školství diskutovány rozsáhlé kurikulární změny. Součástí těchto diskusí je i debata o roli druhých cizích jazyků (DCJ). Ačkoliv Hlavní směry revize RVP ZV (MŠMT, 2022) doporučily zařadit výuku DCJ mezi povinně-volitelné předměty, rozhodl tehdejší ministr školství Bek, že DCJ zůstanou součástí povinného pensa na ZŠ (NPI, 2026a), tj. nejpozději od 7. ročníku (NPI, 2026). Začátkem roku 2026² aktuální ministr školství (Plaga) opět otevírá otázku jejich volitelnosti (srov. Kuželová, 2026). Tato nekonzistence vzdělávací politiky představuje výzvu pro učitele druhých cizích jazyků, oborové didaktiky i studenty učitelství. Příspěvek analyzuje vnímání těchto změn optikou profesních přesvědčení těchto aktérů.

2 TEORIE

Nacházíme se ve specifické fázi mezi tvorbou, resp. revizí a implementací nového kurikula, kdy proces osciluje mezi přesunutím DCJ mezi povinně volitelné a povinné předměty kurikula pro ZV bez jasného cíle a odborné argumentace (obdobně ve Skotsku – Wallace & Priestley, 2011). V příspěvku se zaměříme na otázku, zda aktéři považují navržené reformy – a to v obou navrhovaných variantách – za funkční a jak jejich interpretace reformy ovlivňuje ochotu ke

2 Tj. před termínem odevzdání tohoto příspěvku.

změnám, přičemž reformu vnímáme jako příspěvek inovaci vzdělávání na základních školách (Sinnema & Aitken, 2013).

Pro pochopení významu kurikulárních reforem se jeví jako zásadní poznání, jak samotní učitelé vnímají kurikulární reformy a jaké významy jim přisuzují (viz také Schmidt & Datnow, 2005). Kurikulární reformu chápeme jako snahu o změnu pedagogické praxe, a proto je na ni třeba pohlížet jak skrze osobní změny u jednotlivých učitelů, tzn. skrze jejich přesvědčení, pocity a jednání, jež si s těmito procesy změn spojují (viz Goodson, 2001), tak skrze kontext (kulturu) školy, v níž působí. Proto se příspěvek opírá o koncept profesních přesvědčení učitelů (*language teachers' professional beliefs* – Zheng, 2015) konkrétně o vzdělávací politice a kurikulární změně (Zuber & Altrichter, 2018). Zaměření výzkumu navazuje na studii postojů českých učitelů (Pešková et al., 2018), kterou rozšiřuje o vliv současné politické nestability na profesní identitu.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem je zmapovat profesní přesvědčení aktérů ohledně současné kurikulární reformy v době nejasného ukotvení DCJ, přičemž analýza sleduje cestu od obecného vnímání revizí až po jejich vnímaný vliv na ochotu k inovacím a implementace změn v každodenní výuce. Výzkum je koncipován jako kvalitativní sonda typu *educational policy research* analyzující vnímání kurikulárních změn a s nimi spojených diskusí u tří skupin aktérů: oborových didaktiků ($n = 5$, z pěti různých univerzit vzdělávajících v ČR učitele NJ), studentů učitelství ($n = 5$, z univerzit oborových didaktiků) a učitelů němčiny ($n = 5$, z pěti krajů ČR dle oborových didaktiků). Kurikulární revize spojené s němčinou jako DCJ mají představit konkrétní příklad, jak sféra vzdělávací politiky vstupuje do učitelské praxe a jak ji (budoucí) učitelé a vzdělavatelé budoucích učitelů (didaktici na pedagogických fakultách) skrze svá přesvědčení (*professional beliefs*) interpretují. Datový set zahrnuje 15 polostrukturovaných rozhovorů zaměřených na analýzu profesních přesvědčení aktérů (*teachers' professional beliefs*).

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Příspěvek má představit, jak vzdělávací politika ovlivňuje jednotlivé aktéry nejen ve smyslu přesvědčení vzhledem k relevanci vzdělávacích obsahu, ale také

přesvědčení vůči vlivu vzdělávací politiky na změnu ve vzdělávání. Očekáváme, že výsledky odhalí významné rozdíly ve vnímání role němčiny (jako zástupce DCJ) ohledně její povinnosti na pozadí kurikulární reformy, která v oblasti DCJ prochází obdobím nečekaných změn pozic. Předpokládáme, že u aktérů převládá nejistota způsobená nepredikovatelností vzdělávací politiky, což může vést ke změně k přístupu k jejich vlastní výuce (vysokoškolské či na základní škole) či ochotě studovat německý jazyk.

Zjištění by měla ukázat, zda učitelé vnímají reformu jako příležitost k modernizaci výuky, nebo jako administrativní zátěž bez jasné koncepce. Očekávaným výstupem je typologie postojů k reformě na škále od aktivního přijetí po pasivní rezistenci, což je klíčové pro úspěšnou implementaci změn v současné i budoucí praxi.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Výsledky naznačují, že nestabilita vzdělávací politiky přímo podkopává důvěru učitelů v kurikulární inovace. Diskuse ukazuje, že pokud chybí jasná vize a kontinuita (jako v případě oscilace mezi volitelností a povinností jazyka), učitelé se uchylují k udržovacím strategiím namísto rozvoje kvality výuky. Tento stav „od zdi ke zdi“ brání reálné proměně pedagogické praxe a rozvoje inovace výuky němčiny. Je nezbytné, aby vzdělávací politika místo nejistot poskytla všem zmíněným aktérům stabilní rámec pro jejich (budoucí) výkon pedagogické praxe.

6 LITERATURA

- Goodson, I. F. (2001). Social histories of educational change. *Journal of Educational Change*, 2(1), 45–63. <https://doi.org/10.1023/A:1011508128981>
- Kuželová, M. (2026). *Reformu výuky na základních školách chce Plaga odložit*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-reformu-vyuky-na-zakladnich-skolach-chce-plaga-odlozit-40561875>
- MŠMT (2022). *Znění Hlavních směrů revize RVP ZV*. Dostupné zde: <https://revize.rvp.cz/blog/zneni-hlavnich-smeru-revize-rvp-zv>
- NPI (2026a). *Vymezení RVP ZV, cíle, hodnoty, pojetí a profil absolventa*. Dostupné z: <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/obecne-casti#5-ramcovy-ucebni-plan>

NPI (2026 b). *Další cizí jazyk*. Dostupné z:

<https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/jjk/dcj>

Pešková, K., Janko, T., Janík, T., & Spurná, M. (2018). Proměny postojů učitelů ke kurikulární reformě a jejímu zavádění. *Orbis scholae*, 12(1), 69–93.

Schmidt, M., & Datnow, A. (2005). Teachers' sense-making about comprehensive school reform: The influence of emotions. *Teaching and Teacher Education*, 21(8), 949–965.

Sinnema, C., & Aitken, G. (2013). Emerging international trends in curriculum. In M. Priestley, & G. J. J. Biesta, *Reinventing the curriculum: new trends in curriculum policy and practice* (s. 141–163). Continuum.

Wallace, C. S., & Priestley, M. (2011). Teacher beliefs and the mediation of curriculum innovation in Scotland: A socio-cultural perspective on professional development and change. *Journal of Curriculum Studies*, 43(3), 357–381.
<https://doi.org/10.1080/00220272.2011.563447>.

Zheng, H. (2015). *Teacher beliefs as a complex system: English language teachers in China* (vol. 4). Springer International Publishing.

Zuber, J., & Altrichter, H. (2018). The role of teacher characteristics in an educational standards reform. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 30(2), 183–205.